

Ziņa medijiem, 27.11.2023.

ZIRŅU SAUJA NĀKOTNEI

Nacionālais botāniskais dārzs un Latvijas Permakultūras biedrība aicina uz semināru “Zirņu sauja nākotnei” 28.novembrī plkst.11:00 ES mājā Aspazijas bulvārī 28, Rīgā, kā arī tiešraidē <https://fb.me/e/30uiBPCWN> .

Nacionālajā botāniskajā dārzā šogad izauga 14 sauju zirņu. Vai tas ir daudz? Ja šie zirņi ir 14 mantotie kultūraugi, tad daudz! Ar mīlestību sameklētos, rūpēs audzētos un ar lepnumu novāktos Latvijas mantotos un lolotos zirņus Nacionālā botāniskā dārza dārznieces un Latvijas Permakultūras biedrības Sēklu lolotāju kustības koordinatores semināra “Zirņu sauja nākotnei” laikā nodos glabāšanai drošības kolekcijā Latvijas Kultūraugu gēnu bankā.

Nacionālais botāniskais dārzs (NBD) šogad ar Latvijas Vides aizsardzības fonda atbalstu pasākuma “Mantoto kultūraugu kolekcijas izveidošanas Nacionālajā Botāniskajā dārzā pirmais posms” ietvaros audzēja sēklu lolotājas un kolekcijas kuratores Sandras Stabinges Latvijā atrastos 14 mantotos un lolotos zirņus. Šī pasākuma ietvaros NBD ir uzsākta lauka kolekciju ierīkošana un uzturēšana Latvijas lauksaimniecības ģenētiskajiem resursiem jeb mantotajiem kultūraugiem, kuri Latvijā šobrīd strauji izzūd reizē ar lauku apdzīvotības mazināšanos un tradicionālā lauku dzīvesveida straujām izmaiņām.

Nacionālā Botāniskā dārza viena no funkcijām ir nodrošināt augu ģenētisko resursu saglabāšanu Latvijā. Lauksaimniecības ģenētisko resursu saglabāšana un ilgtspējīga izmantošana ir instruments, kas nodrošina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, veicinot bioloģisku un ekonomiski noturīgu lauksaimniecību, kā arī klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām. Turklāt lauksaimniecības ģenētiskie resursi ir uzskatāmi arī par kultūrvēsturisku vērtību, kas glabā senču tradicionālās zināšanas un to ilgstošu izmantošanu. Latvijā līdz šim ir maz strādāts ar vietējiem tautas atlasītajiem un paaudzēs audzētajiem kultūraugiem jeb mantotajiem kultūraugiem, kuri tika audzēti pat vēl pirms selekcionēto šķirņu izveides. Līdz mūsdienām ir saglabājies salīdzinoši nedaudz vietējo kultūraugu veidu, jo šā ģenētiskā materiāla nozīme ir novērtēta tikai pēdējā laikā. Nacionālais Botāniskais dārzs pasākuma ietvaros uzsācis sadarbību ar Latvijas Permakultūras biedrību (LPB) un tās iniciēto tautas kustību - sēklu lolotājiem. Sēklu lolotāju kustība visā pasaulē ir uzskatāma par tautas selekcijas veicēju un turpinātāju, kā arī vērtīgu un ilgstoši ataudzētu tautas selekcijas kultūraugu jeb mantoto kultūraugu uzturētāju.

Vai pietiek ar sauju zirņu, lai no izgaišanas glābtu dzimtā lolotu mantoto kultūraugu, kas dabiskās evolūcijas un tautas selekcijas ceļā ieguvis unikālas ģenētiskās variācijas un pielāgojies vietas apstākļiem, kļuvis noturīgs pret slimībām un klimata ekstrēmiem, dāvina ēdājiem neapprakstāmu garšu un audzētājiem absolūtu pašāvību, ka šo zirņi noteikti izdosies izaudzēt?

Mantoto kultūraugu kolekcijas NBD kuratore Sandra Stabinge atbild:

“Ekspedīcijā sastapos ar dārzkopi, kura stāstīja par savu vecomāti. Izvesta uz Sibīriju, vacmāmuļa no viena paša nejauši atrasta zirņiņa saudzēja tik daudz, ka jau otrā gadā, gan arī visu izsūtījuma laiku pieticis ko ēst gan savējiem, gan ko padalīties ciemā, tāpēc vesela sauja

zirņu jau ir bagātība, kas nodrošina mantotā kultūrauga drošu saglabāšanos. Tikai jāatceras, ka nevar visu audzēt un turēt vienā vietā – ar vērtīgu kultūraugu sēklu jādalās, lai gadījumā, ja tavu ražu apēd tītari vai noposta sausums, vari sēklu atkal atgūt no tā kaimiņa, ar kuru esi kādreiz padalījies!”

Šo četrpadsmit veidu mantoto zirņu drošai saglabāšanai ataudzētā sēklas materiāla viena daļa tiks ievietota Gēnu bankas drošības kolekcijā, otra daļa tiks saglabāta audzēšanai nākamā gadā NBD mantoto kultūraugu kolekcijā, bet trešā daļa tiks atdota atpakaļ tautā – mantotie zirņi no Nacionālā botāniskā dārza aizceļos pa visu Latviju, savus jaunus kopējus un lolotājus atrodot Latvijas Permakultūras biedrības organizētajā Latvijas sēklu maiņas pasākumā, kas 2024.gadā plānots 27.janvārī Ādažu bibliotēkā.

Kopīgiem spēkiem un ar sauju zirņu 2023. gadā būsīm nosargājuši 14 veidu mantotos zirņus mūsu nākamām paaudzēm, bet **Latvijas Permakultūras biedrība pauž bažas, ka tālāks sēklu lolotāju un organizāciju, kas strādā ar kultūraugu daudzveidības saglabāšanu, darbs var tikt apgrūtināts vai, vissliktākajā gadījumā, pat pilnīgi apstādināts ar jauno ES regulu un direktīvu palīdzību.**

Stāsta Daina Mūrniece, LPB pārstāve Eiropas sēklu lolotāju organizāciju interešu aizstāvības aktivitātēs:

”Lai vienkāršotu dažādās direktīvās sadrumstaloto tiesisko regulējumu par augu reproduktīvo materiālu, šobrīd tiek īstenota likumdošanas reforma, ieviešot jaunu regulu "par augu reproduktīvā materiāla ražošanu un tirdzniecību Savienībā", kurā ir jāietver arī jaunie politikas mērķi attiecībā uz "ilgtspēju, klimata pārmaiņām un biodaudzveidības problēmām".

Tomēr šobrīd iesniegtais regulas priekšlikums apdraud kultūraugu daudzveidības saglabāšanu un sēklu apriti, ierobežo zemnieku tiesības uz savām sēklām, nosaka pārāk plašas un nekonkrētas definīcijas tādiem terminiem kā "saglabājamā šķirne" un "heterogēnais materiāls", kas pieļauj arī jauno genomikas metožu un ĢMO ietveršanu šajā kategorijā, kā arī ietver zaļmaldināšanu ar terminu "ilgtspēja", kas šķirnes testēšanas ietvaros ir attiecināms arī uz ĢMO un pesticīdu lietošanu.”

Lai arī Zemkopības ministrijas eksperti sarunās ar sēklu lolotājiem izteikuši atbalstu kultūraugu daudzveidības saglabāšanas darbību aizsargāšanai un sola aizstāvēt sēklu lolotāju tautas kustības pastāvēšanai nepieciešamās brīvības turpmākajās diskusijās par augu reproduktīvā materiāla jauno regulējumu, šāds atbalsts ir jāiegūst arī Eiropas līmenī — regulas izstrādē ir iesaistījušās arī nevalstiskas Eiropas sēklu lolotāju organizācijas, iesniedzot savus ieteikumus, kas aicina likumdevējus pārskatīt savus priekšlikumus un ieviest noteikumus, ar kuriem atļautu daudzveidīgu sēklu apriti, veicinātu bioloģisko daudzveidību, ņemtu vērā zemnieku tiesības uz sēklām un liktu pamatus ilgtspējīgai, noturīgai un daudzveidīgai pārtikas sistēmai.

Dabu nevar regulēt, un mantotie kultūraugi ir dabiskas evolūcijas un tautas selekcijas radīti, tie ir daļa no mūsu dabas un kultūras. Centieni mantoto kultūraugu uzturēšanas procesu birokratizēt un regulēt var novest pie kultūraugu daudzveidības izzušanas un mūsu iztikas apdraudēšanas, tāpēc aicinām parakstīt Eiropas sēklu lolotāju organizāciju izstrādāto petīciju, kurā Eiropas Parlaments un dalībvalstu zemkopības ministri tiek aicināti pārstrādāt šīs ES sēklu regulas priekšlikumu, lai tiktu ietvertas iepriekš minētās prasības. Paraksties šeit: www.raiseourforks.org.

Aicinām uz semināru "Zirņu sauja nākotnei" **28. novembrī plkst.11:00 ES mājā Aspazijas bulvārī 28, Rīgā Stikla zālē, 2. stāvā.**
<https://esmaja.lv/index.php/lv/telpas/stikla-zale-2-stava/pasakumi/projekta-nosleguma-seminars-zirnu-sauja-nakotnei>

Vēl 28. novembrī plkst. 19:00 var klātienē un tiešsaistē pievienoties Eiropas Parlamentā rīkotai konferencei par sēklām, kur detalizēti tiks izklāstīti minēti priekšlikumi Parlamenta deputātiem. Reģistrācija šeit: https://ej.uz/seklu_konference

Sāc rūpēties par savas dzimtas vai savas apkārtnes vērtīgajiem kultūraugiem! Tie zirņi un sīpoli, pupiņas un rabarberi, kas saglabāti ar Tavas dzimtas dārzkopju rūpēm, ir tikpat vērtīgi kā NBD ataudzētie mantotie zirņi! Nosargā savas dzimtas lolotos un mantotos kultūraugus!

Ziņu sagatavoja:

Ilze Mežniece, LPB valdes vadītāja

E-pasts: permakultura.lv@gmail.com

Tālrunis: 26358845